

УДК 316.3:004.738.5

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v037.2022.25>**Р. Р. Мишок**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2150-0920>

аспірантка,

асистент кафедри соціології та соціальної роботи
Національного університету «Львівська політехніка»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ІНТЕРНЕТ-ПОВЕДІНКА У СТРУКТУРІ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ІНТЕРНЕТ-ПРАКТИК

Постановка проблеми. Питання визначення соціально-політичної інтернет-поведінки в українському науковому дискурсі поки не має належного розроблення. Особливо це стосується соціологічного підходу до цього феномену. Соціально-політична інтернет-поведінка – це складне явище, яке потенційно і безпосередньо має відношення до розвитку суспільства, зокрема громадянського. При ускладнених умовах життєдіяльності та/або неможливості проявів традиційних форм соціально-політичної поведінки громадян, спричинених пандемією або розгорнутими воєнними діями на території країни, інтернет-поведінка дозволяє не збавляти темпів розвитку і не консервувати розпочаті зрушення і взагалі продовжити усі процеси життєдіяльності суспільства. Тому цей феномен особливо зараз потребує детального теоретико-емпіричного аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зважаючи на зростання тенденції діджиталізації усіх сфер діяльності в українському суспільстві, підвищується зацікавленість наукової спільноти щодо питань ефективності та наслідків застосування новітніх інформаційно-комунікативних технологій. Інтернет-практики як багатовекторний концепт сьогодні є дуже поширеним предметом для аналізу в численних наукових галузях. У соціогуманітарному дискурсі це поняття активно розглядається у філософії, культурології, психології, політології, педагогіці, економічній науці, соціології та інших науках. Особливо актуальною є сфера структурування та типологізації інтернет-практик, де наукову активність проявляють сучасні закордонні науковці М. Мейен, С. Пфафф-Рюдігер, К. Дуденхоффер, Д. Гусс, Д. Ваврок, Г. Шелленберг, К. Шімеле, Г. Ассаель тощо. Серед українських науковців дослідження інтернет-практик здійснювали Я. Хміль, Н. Малеева, Ю. Пачковський, Ю. Шевчук, І. Литовченко тощо.

Сьогодні все більш актуальним постає питання ролі інтернет-технологій та інтернет-практик у державотворчих демократичних процесах, у процесах формування громадянського суспільства. До числа сучасних дослідників соціально-політичної спрямованості інтернет-поведінки можна віднести таких американських науковців,

як К. Левіс, П. Барберо, Н. Ванг, Дж. Наглер, П. Брандцег та інших. В українському науковому середовищі такі теми є надзвичайно актуальними, однак недостатньо досліджуваними. Серед українських науковців такою сферою дослідження займаються Н. Бойко, А. Митко, С. Денисюк, О. Свідерська, Ю. Кокарча тощо.

Мета статті – здійснити структурний аналіз феномену соціально-політичної інтернет-поведінки в рамках українського віртуального простору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для того, аби зрозуміти місце соціально-політичної інтернет-поведінки у структурі інтернет-практик, застосуємо системно-структурний підхід. Цей підхід дозволяє побудувати ієрархічну структуру цього феномену, зрозуміти логіку взаємозв'язків його елементів та встановити їх типологію.

Насамперед визначимо суть та взаємозв'язок основних понять. За визначенням ряду науковців, інтернет-практики – це сукупність реальних усвідомлених дій, що повторюються і показують характер буття суспільства у віртуальному середовищі [6, с. 133]. Тобто інтернет-практики – це лише форма практики соціальної.

Первинним елементом соціальної практики є дія, яка також є основною одиницею соціологічного аналізу, про що говорив ще Т. Парсонс. Дія включає вплив агента або діяча (actor), певної мети або орієнтації на майбутній результат, а також ситуації, що складається з умов, засобів дії та сукупності норм, що спрямовують дію. Соціологи проводять різницю між поведінкою і дією. Останнє передбачає наявність мети, свідомості та об'єкта дії. Дія є окремим закінченим елементом діяльності, спрямованим на виконання конкретного завдання [7, с. 55].

Сукупність дій організовує діяльність. У соціологічному словнику поняття діяльності трактується як форма активного ставлення людини до світу, що її оточує, з метою його перетворення та задля задоволення свої потреби [11, с. 93]. Із цього визначення видно, що поняття діяльності пов'язане з поняттям активності, але вони не є тотожними. Різниця між ними в тому, що діяльність людина проявляє у зв'язку з тим, що чогось потребує, а активність, своєю чергою, виходить

із потреби самої діяльності. Тобто бажання щось робити означає для людини уже бути активною. Активність та діяльність дуже пов'язані між собою – перша наче передує другій в часі, супроводжує її протягом усього процесу.

Діяльність відрізняється і від поведінки, хоч чітку межу провести між ними досить складно. Головна відмінність полягає в тому, що поведінка є не завжди цілеспрямованою, не завжди передбачає створення нового продукту, досить часто має пасивний характер; діяльність завжди цілеспрямована, передбачає створення нових продуктів. Поведінка є процесом взаємодії живих істот із середовищем, довкіллям, пов'язаним з їх зовнішньою (рухомою) і внутрішньою (психічною) активністю. Через те, що людина сама по собі не є особою соціальною, варто розглядати поведінку, яка буде стосуватися чи зачіпати інтереси інших людей. Тобто розглядаємо поведінку на соціальному рівні – соціальну поведінку. Соціальна поведінка може бути заздалегідь обдуманною, переслідувати конкретну ціль, а може бути й спонтанною, не спрямованою на досягнення якоїсь мети [1, с. 4].

Поняття поведінки, дії або діяльності можна застосувати відносно окремого актора. Коли соціальна поведінка починає володіти нормативними характеристиками, легітимізується суспільством, вона набуває інституціоналізованої форми й стає соціальною практикою. Соціальні практики є явищем колективним, масовим, а не індивідуальним чи одиничним. Соціальні практики – це конкретні форми функціонування громадських інститутів [8, с. 178].

Зауважимо, що категорією «соціальний інститут» відокремлюємо від поняття «соціальна інституція» і розуміємо її як «часткові стандарти» – «певні моделі, правила поведінки соціальних акторів, які дозволяють їм на засадах раціональності обрати оптимальні варіанти можливих дій в конкретних ситуаціях. Їхня реалізація є запорукою досягнення кінцевої мети, але має, як правило, ситуативний характер і тому може розглядатися радше як етап на шляху до цілі, але не є достатньою умовою для її досягнення в повному обсязі» [9, с. 159].

Ураховуючи інституційний підхід, вибудовуємо таку структурну схему: **соціальна дія** (елементарна одиниця, окремий акт) – **соціальна діяльність** (сукупність цілеспрямованих дій) – **соціальна поведінка** (цілеспрямована і спонтанна діяльність акторів) – **соціальна практика** (легітимізовані форми поведінки) – **соціальний інститут** (часткові стандарти поведінки) – **соціальна інституція** (система споріднених інститутів) – **суспільство** (в контексті статті розглядаємо саме громадянське суспільство).

Отримавши загальну структурну схему, з її допомогою можна зрозуміти суть та роль соціаль-

но-політичної інтернет-поведінки у цій ієрархії. Використання в цій ситуації саме концепту *поведінка* зумовлено тим, що в соціально-політичних процесах актор може проявляти цілеспрямовані та нецілеспрямовані форми поведінки. Відповідно до цього розуміємо під соціально-політичною інтернет-поведінкою (далі СПП) онлайн поведінку, яка, залежно від її форми, володіє певним рівнем впливу на регулювання соціально-політичних питань в суспільстві. СПП є складовою частиною інтернет-практик, які забезпечують функціонування інституту електронної демократії, що входить до складу однієї з інституцій громадянського суспільства – демократії. Електронна демократія як інститут покликана організувати за допомогою інформаційних технологій відносини між владою та громадянами для того, щоб задовольнити безліч громадянських потреб, які в сукупності з іншими в кінцевому результаті сприятимуть досягненню суспільно значущої мети – ефективному державотворенню. Тобто завданням електронної демократії не є досягнення загальної мети соціальної інституції – враховувати інтереси громадян під час прийняття політичних рішень. Цей інститут лише надає необхідні інструменти, аби забезпечити передачу інформації стосовно цих інтересів і тим самим залучати громадян до управління країною [10, с. 38].

Розглянемо кілька важливих в контексті нашої тематики типологій інтернет-практик, які охоплюють і соціально-політичну інтернет-поведінку.

Перший і найочевидніший критерій для типологізації інтернет-практик – за цариною застосування. Українська соціологиня Н. Бойко за цим критерієм визначає пізнавально-професійну, пізнавально-рекреаційну, соціально-громадську, розважально-ігрову, лінійно-комунікаційну та споживацьку інтернет-практику [2].

Я. Хміль за метою перебування користувачів онлайн розділяє інтернет-практики для навчання, для спілкування, для розваг; для отримання інформації ненавчального характеру (інша діяльність, яка не стосується навчання). За позицією суб'єкта стосовно контенту: споживачі контенту, тобто актори, що лише використовують створене кимось іншим, так звані «юзери»; творці інтернет-контенту (поведінка є дуже різноманітною і структурується на основі типу інформації (формату), яку створюють) [12, с. 101].

На нашу думку, Я. Хміль, займаючись дослідженням навчальних інтернет-практик студентів, виводить доволі ґрунтовні та універсальні класифікації. Серед цих типологій новою і нестандартною є класифікація інтернет-практик зважаючи на критерій місця реалізації. Відповідно до цього соціологиня виокремлює інтернет-практики онлайн (практики, безпосередньо проявлені у віртуальному середовищі) та інтернет-практики офлайн (практики, які актор реалізовує не в ін-

тернеті, але вони певним чином його стосуються) [12, с. 102]. Якщо з першим типом, по суті, усе зрозуміло, то з другим варіантом ситуація не однозначна. Однак на прикладі соціально-політичної інтернет-поведінки все доволі просто пояснити. Уявімо ситуацію, коли відбувається організація певного флешмобу чи мітингу. Коли така подія відбувається в інтернеті, з використанням символу «#», то однозначно тут йдеться про віртуальні інтернет-практики, але коли цей флешмоб виходить за віртуальні рамки й відбувається в реальному житті, то це інтернет-практики офлайн, позаяк така подія організована з допомогою інтернету.

До інтернет-практик офлайн можна зарахувати й інший аспект. І. Литовченко, науковець у сфері інтернет-маркетингу, в рамках аналізу інтернет-аудиторії визначає, що на людей, які не мають досвіду в Мережі, інтернет може все одно впливати через безпосередні зв'язки з регулярними користувачами. Тут дослідник виокремлює ближнє оточення (користувачі без досвіду взаємодіють не менше, ніж з 3 регулярними користувачами) та далеке оточення (користувачі без досвіду взаємодіють принаймні з одним регулярним користувачем) [4]. Варто врахувати також, що може виникнути питання щодо того, чи буде взагалі відбуватися взаємодія людей, якщо, для прикладу, одна сторона повністю відмовляється від інтернету (через релігійні переконання, приналежність до контркультури чи субкультури), а іншій стороні інтернет-присутність партнера буде принципово важливою. Через таку роль інтернету в процесі спілкування, на нашу думку, взаємодію некористувачів з користувачами інтернету варто віднести саме до інтернет-практик офлайн.

Також Я. Хміль виокремлює конструктивні інтернет-практики, які приносять користь юзеру, задовольняючи основні його потреби, та деструктивні інтернет-практики, які можуть певним чином нашкодити користувачу (інтернет-залежність). Соціально-політична інтернет-поведінка в цьому плані підходить під цю класифікацію, адже в деяких ситуаціях користувач через свою необережність, необізнаність чи недосвідченість в такій поведінці може, наприклад, натрапити на комп'ютерний вірус, який знищить важливі дані або може втратити кошти, бажаючи зробити благодійний внесок прихованій шахрайській організації. Ця класифікація розкриває особистісний рівень впливу інтернету. Вплив інтернету на суспільному рівні можна побачити в типології української психологині А. Лучинкіної, яка за типом віртуальної ідентичності (інтернет-особистість, яка чітко розуміє свої ролі та положення в інтернет-середовищі) визначає просоціальні (схвалені суспільством), асоціальні (порушують соціальні норми) та антисоціальні (шкодять соціальному устрою) інтернет-практики [5, с. 227].

За аналогією з типологією Я. Хміль тут теж можна побачити конструктивні інтернет-практики, які користувачі проявляють на благо суспільства і схвалюються його членами, та деструктивні, які заважають ефективному функціонуванню соціальних інституцій та можуть мати руйнівні наслідки для структури суспільства в цілому. Власне, тут ця типологія застосовується саме для класифікації соціально-політичної інтернет-поведінки, адже чітко прослідковується соціальний підтекст таких практик. Відповідно, як приклад, можна навести соціально-політичну поведінку хакерів, яка може бути просоціальною та асоціальною, і антисоціальною. До просоціального хакерства можна віднести етичних або білих хакерів, оскільки своєю діяльністю вони працюють на благо суспільства. Наприклад, в Україні на етапі тестування уже добре відомого сьогодні застосунку «Дія» Міністерство цифрової трансформації запустило програму, в рамках якої хакери зі всього світу цілком легально могли «зламати» цей е-інструмент, ще й отримати грошову винагороду в разі успіху. До асоціального хакерства з політичною метою можна назвати діяльність хакерів на замовлення певних політичних суб'єктів із метою отримання персональних даних користувачів з подальшим впливом на цих користувачів з політичними цілями. Останнє – кібертероризм – хакерство з деструктивною метою, тобто злам інформаційних систем, важливих для функціонування державних структур.

Зосередимо тепер увагу конкретно на різновидах соціально-політичної інтернет-поведінки. Найпопулярнішим критерієм для деталізації такої поведінки є поділ інтернет-користувачів за їхньою активністю. Уже згадана раніше соціологиня Н. Бойко за цією ознакою виокремлює активістів (користувачі, які активно використовують інструменти електронної демократії, активні в інтернеті стосовно соціально-політичної теми тощо) та неактивістів (пасивні в соціально-політичному плані) [2, с. 61]. Також дослідниця поділяє саму активність на формалізовану (ту, яка фіксується в державних інструментах) та неформалізовану (іншу діяльність в інтернеті, яка має вплив на соціополітичні процеси) [3, с. 4].

У роботі норвезьких дослідників засобів масової комунікації П. Брандцега та Я. Хейма здійснюється типологія користувачів окремих груп соціальних мереж (Social networking sites), зважаючи на рівень залученості (інтенсивність включення) та ціль (напрямок) перебування в мережі. Обидва показники дослідники винесли на систему координат, де значення по «іксу» показують використання інтернету для інформаційних цілей, з одного боку, та, з іншого – для рекреаційних (розваги, відпочинок). По «ігріку» зазначено рівні залучення користувачів в мережу: високий та низь-

кий рівні відповідно на протилежних вершинах системи координат. Залежно від цих характеристик дослідниками на цій площині було розміщено п'ять типів інтернет-користувачів [13, с. 39–42]:

1) «спорадичні» (sporadics) – відвідують групи соціальних мереж час від часу для інформаційних цілей;

2) луркери (lurkers), або ті, що переховуються – це користувачі, які є пасивними учасниками спільнот та переслідують лише розважальні цілі;

3) соціалізатори (socialisers) – користувачі з високим рівнем залученості, але з основною ціллю – спілкування задля розваги;

4) дебатери (debaters) – високозалучені користувачі, характеризується високою активністю в обговореннях;

5) активи (actives) – ці користувачі беруть участь майже в усіх цю типологію не можна застосувати стосовно сучасного українського суспільства, оскільки дослідження проводилося, по-перше, в норвезьких спільнотах соціальних мереж, по-друге, воно датоване 2011 роком і в часи динамічності змін, по суті, є уже не актуальним. Однак це дослідження є цінним із точки зору способу концептуалізації соціально-політичної інтернет-поведінки.

У рамках проведеного нами якісного соціологічного дослідження, яке стосувалося, власне, концептуалізації соціально-політичної інтернет-поведінки, було проведено 7 експертних глибинних напівструктурованих інтерв'ю. Синтез результатів цих інтерв'ю та оглянутих вище напрацювань науковців дозволило нам виокремити та пояснити власну теоретичну модель класифікації соціально-політичної інтернет-поведінки. В її основу вкладаються три важливі показники:

1) інтенсивність поведінки – вимір постійності та довготривалості поведінки: інтенсивна поведінка (довготривала постійна діяльність) або інертність (відсутність будь-яких дій в інтернеті);

2) продуктивність поведінки – позиція користувача стосовно контенту (творці – споживачі контенту);

3) спрямованість користувача на розв'язання соціально-політичних питань: деструктивна (на шкоду) або конструктивна (на розвиток) спрямованість користувача. Також визначаємо цілеспрямовану СППП, яка є обов'язково усвідомленою діяльністю (наприклад, використання інструментів е-демократії), та нецілеспрямовану поведінку, яка може бути усвідомленою та неусвідомленою, коли користувач з певних причин (наприклад, через необізнаність) не розуміє, що його поведінка має соціально-політичну роль.

Зважаючи на ці ознаки й порівняно з іншими дослідженнями, які розглядають інтернет-поведінку за одним критерієм, максимум двома, в нашому випадку виникає тривимірна модель, у контексті якої аналізуємо такі форми СППП:

1) активна СППП – інтенсивна, конструктивна чи деструктивна поведінка користувача, який може споживати та продукувати нову інформацію в інтернеті;

2) слактивна СППП – менш інтенсивна, усвідомлена чи неусвідомлена поведінка, проявляючи яку користувач в основному є споживачем контенту;

3) пасивна СППП – характеризується пасивною присутністю в інтернеті або й взагалі відсутністю включення; може бути цілеспрямованою, коли відбувається свідоме ігнорування соціально-політичних тем в інтернеті, та нецілеспрямованою, коли користувач, наприклад, несвідомо отримує мінімум інформації, підкинutoї йому алгоритмами.

Висновки. Дослідивши вертикальну структуру соціально-політичної інтернет-поведінки, можна уже зробити певні висновки про важливість ролі цього складного феномену у функціонуванні соціальних інституцій, зважаючи ще й на зростаючі тенденції проникнення інтернету в усі сфери життєдіяльності країни. Особливого значення набуває цей різновид інтернет-практик у процесі творення громадянського суспільства в Україні. Саме існування такої структури на базі нашої країни безпосередньо залежить від проявів активності з боку громадян. Подальші наші наукові розвідки будуть стосуватися емпіричного аналізу соціально-політичної інтернет-поведінки української молоді, уточнення та перевірки описаної моделі. Такі соціологічні дослідження є надзвичайно актуальними та необхідними для аналізу стану громадянського суспільства в Україні та дослідження перспектив його розвитку за допомогою цифрових інструментів та інтернет-технологій у цілому.

Література

1. Башук С.Г. Соціальна поведінка і вплив цінностей на неї. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2014. Вип. 8. С. 4–7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2014_8_3.
2. Бойко Н. Громадянська активність онлайн: до соціологічного портрету українського користувача інтернету. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право : зб. наук. праць*. 2018. № 1(37). Київ : ІВЦ «Політехніка». С. 61–65.
3. Бойко Н.Л. Інтернет як ресурс демократизації українського суспільства. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису : дисертація на здобуття наукового ступеню доктора соціологічних наук за спеціальністю 22.00.04 «Спеціальні та галузеві соціології» (054 – Соціологія) / Інститут соціології НАН України, Київ, 2021.
4. Литовченко І.Л. *Методологічні аспекти Інтернет-маркетингу : монографія*. Київ : Наукова думка, 2008. 196 с.
5. Лучинкіна А.І. Типологія віртуальних ідентичностей особистості. *Вісник післядипломної освіти*.

2012. Вип. 8. С. 226–231. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vro_2012_8_36. (дата звернення: 23.09.2022).

6. Малеева Н. Комунікативні інтернет-практики в сучасному суспільстві. *Навчання і виховання обдарованої дитини*. 2015. Вип. 1. С. 128–135.

7. Маслянюк П.П., Вознюк С.С., Вознюк А.С. Побудова метамоделі діяльності на основі загальнопсихологічної теорії діяльності О.М. Леонтьєва. *Наук. вісті НТУУ «КПІ»*. 2010. № 1. С. 54–64.

8. Настояща К. Соціальні практики: спроба типології по вертикалі. *Нова парадигма*. 2017. Вип. 132. С. 172–183. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nora_2017_132_18 (дата звернення: 23.09.2022).

9. Савка В.Є. Соціальний інститут / соціальна інституція: спроба термінологічного розмежування та визначення. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*: зб. наук. праць. Харків: ВЦ ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2009. Вип. 15. С. 158–162.

10. Савка В.Є., Мишок Р.Р. Електронна демократія в Україні: інституційний аналіз. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи*. 2018. Вип. 41. С. 35–41.

11. Соціологія: терміни, поняття, персоналії: Навчальний словник-довідник / уклад. В. Піча, Ю. Піча, Н. Хома та ін. Київ: «Каравела»; Львів: «Новий світ-2000», 2002. 480 с.

12. Хміль Я.В. Видове різноманіття інтернет-практик українських студентів. *Грані*. № 12/1. С. 100–103.

13. Brandtzaeg P., Heim J. A typology of social networking sites users. *International Journal of Web Based Communities*. 2011. Vol. 7. No. 1. P. 28–50.

Анотація

Мишок Р. Р. Соціально-політична інтернет-поведінка у структурі сучасних українських інтернет-практик. – Стаття.

Стаття присвячена системно-структурному аналізу соціально-політичної інтернет-поведінки. У ході дослідження було здійснено порівняння та розмежування основних концептів, важливих в контексті теми: дія, соціальна діяльність, соціальна поведінка, соціальна практика, соціальний інститут, соціальна інституція. У процесі зіставлення цих понять було побудовано структурну схему, яка дозволяє зрозуміти місце та роль кожної ланки в соціальній структурі. Зроблено акцент на тому, що соціально-політичні прояви в інтернеті можуть бути цілеспрямованими та нецільованими, усвідомленими та неусвідомленими. Це зумовлює використання під час інтерпретації поняття концепту поведінки.

Проаналізовано низку наукових підходів до типологізації українських інтернет-практик. Зокрема, для класифікації інтернет-практик застосовувалися такі критерії: за сферами проявів, за метою перебування користувачів онлайн, за позицією суб'єкта стосовно контенту, за місцем реалізації, за впливом на особистість, за впливом на суспільство, за активністю та формалізованістю практик онлайн. Було розглянуто підходи, які ґрунтувалися на використанні одного критерію для типології, а також класифікації інтернет-поведінки за комбінованими ознаками. Представлено власну теоре-

тичну модель класифікації форм соціально-політичної інтернет-поведінки. Авторський підхід було сформульовано в результаті синтезу наявних наукових теорій та даних, отриманих у рамках експертного інтерв'ю. Модель розроблена з урахуванням таких трьох важливих показників, як спрямованість, інтенсивність та продуктивність соціально-політичної інтернет-поведінки. Відповідно до визначених ознак було виокремлено три основні форми онлайн-поведінки: активну, слактивну та пасивну. Підкреслювалося, що інтернет-практики мають значення у процесі функціонування суспільства. Структурний аналіз та типологізація соціально-політичної інтернет-поведінки є корисними в рамках досліджень стану та розвитку громадянського суспільства в Україні.

Ключові слова: соціально-політична інтернет-поведінка, інтернет-практика, соціальна практика, електронна демократія, соціальна інституція, громадянське суспільство.

Summary

Myshok R. R. Socio-political Internet behavior in the structure of modern Ukrainian Internet practices. – Article.

The article is devoted to the systemic and structural analysis of socio-political Internet behavior. In the course of the research, the main concepts in this topic were compared and distinguished: action, social activity, social behavior, social practice, social institute, social institution. In the process of comparing these concepts, a structural scheme was built. This scheme allows us to understand the place and role of each link in the social structure. It is emphasized that socio-political manifestations on the Internet can be purposeful and non-purposeful and unconscious. This determines the use of the concept of behavior during interpretation.

A number of scientific approaches to the typology of Ukrainian Internet practices were analyzed. In particular, the following criteria were used for Internet practices classification: area of manifestation, purpose of users being online, position of the individual in relation to the content, place of implementation, impact on the individual, impact on society, activity and formalization of online practices. Approaches based on the use of one criterion for typology and classification of Internet behavior based on combined characteristics were considered. An own theoretical classification model of socio-political Internet behavior forms was presented. Existing scientific theories and expert interview data were synthesized into the author's approach. Three important indicators: direction, intensity, and productivity of socio-political Internet behavior were taken into account during the model development. Three main forms of online behavior were distinguished according to the identified characteristics: activism, slacktivism and passivism. It was emphasized that Internet practices are important in the process of society functioning. Structural analysis and typology of socio-political Internet behavior are useful in the research of the state and development of civil society in Ukraine.

Key words: socio-political internet behavior, internet practice, social practice, electronic democracy, social institution, civil society.